

Tanulmányúton jártunk a Caritas Augsburg (CAB) szervezetnél

HORVÁTH PÉTER LÁSZLÓ –MAGYAR ADÉL MÁRTA – LADÁNYI LILI – MAGYAR ÁGOSTON

horvath.peter.laszlo@szte.hu

magyar.adel.marta@szte.hu

ladanyi.lili@szte.hu

magyar.agoston@szte.hu

DOI: 10.52092/gyosze.2021.2-3.10

A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karon, azon belül a Gyógypedagógus-képző Intézetben létrehozandó Könnyen Érthető Információs Központ (továbbiakban: KÉIK) egyik munkacsoportja 2021. július 12-14. között tanulmányúton járt a Caritas Augsburg (CAB) szervezetnél.

Az értelmi sérült személyek számára hozzáférhető információ készítésének több szabályrendszere is megerősíti, hogy a könnyen érzékelhető és könnyen érthető információ érthetőségét az információ célcsoportjába tartozó egy vagy több személynek ellenőriznie kell. „Amikor könnyen érthető szöveget készítünk, a munkánkba mindig vonjuk be az értelmi sérült embereket. Döntünk közösen velük az alábbi kérdésekről: Mi legyen a téma? Mit mondjunk el a témáról? Hol legyen elérhető az információ? Részt vehetnek az ellenőrzésben is. Így látjuk, hogy mennyire lett könnyen érthető az információnk.” (*Inclusion Europe és ÉFOÉSZ*, 2009a, p. 9).

Az Inclusion Europe másik kiadványa ennél is részletesebben közli az értelmi sérült személyek bevonásával kapcsolatos javaslatait: „Az értelmi sérült emberek tudják a legjobban, hogy mi a jó nekik. Ők a szakértők abban, hogy eldöntsék, hogy a szöveg könnyen érthető-e vagy sem. Ezért fontos az érintetteket megkérni a szöveg ellenőrzésére. Ezt „lektorálásnak” hívjuk. Kérjük meg őket, hogy jelöljék meg a zavaró szavakat vagy kifejezéseket, amikor olvassák a dokumentumot. Kérdezzük meg, hogy a szöveg megértéséhez szükségük van-e további információra. Kérjük meg őket, hogy jelezzék észrevételeiket írásban vagy szóban. Olvasás közben is leírhatják a szöveggel kapcsolatos kérdéseiket.” (*Inclusion Europe és ÉFOÉSZ*, 2009b, p. 11.).

Az ellenőrzés személyi feltételeinek biztosításáról európai szintéren különböző nézetekkel találkozhatunk. A Németországban, Ausztriában és Svájcban mintegy 20 telephelyen szolgáltatást nyújtó, grazi székhelyű Capito¹ vezetői úgy vélik, hogy nincs szükség az értelmi sérült személyek ellenőri tevékenységre való tanfolyami felkészítésére. Az értelmi sérült személyek a mindennapi életben szerzett személyes tapasztalataiknál fogva lesznek alkalmasak erre a feladatra, megfelelő

¹ A weboldaluk címe: <https://www.capito.eu/>

támogatás biztosítása mellett. A 2006 óta Németországban, Ausztriában, Olaszországban, Svájcban, Luxemburgban és Hollandiában működő, 2013-ban egyesületi formát öltő „Netzwerk für Leichte Sprache”² (Hálózat a Könnyű Nyelvért) inkluzív (értelmi sérült és nem értelmi sérült emberekből álló) vezetése másképpen gondolja. Szerintük szükség van az értelmi sérült személyek tanfolyami keretek közötti felkészítésére. Ez utóbbi hálózat munkája szorosan kapcsolódik a Caritas Augsburg „Fachzentrum für Leichte Sprache”³ (Könnyű Nyelv Szakcentrum) tevékenységéhez, melynek szakmai vezetője Christine Borucker.

A működését 2022. január 1-jén megkezdő szegedi KÉIK⁴ egyik feladata, hogy kidolgozza és akkreditáltassa az ellenőrök képzési programját, majd azt le is bonyolítsa (Cziráki és mtsai, 2021). Ezért az augsburgi tanulmányúton célunk volt, hogy megismerjük az ellenőrök képzésének és a tényleges ellenőrzésnek a gyakorlatát.

A tanulmányút első estéjén a Caritas Augsburg (CAB) által működtetett, inkluzív Cafe Cabresso⁵ vendégei voltunk. Herbert Kratzer úr, a szervezet vezetője köszöntő beszédében a hangsúlyt a nemzetközi együttműködésben rejlő lehetőségekre helyezte. Örömet fejezte ki egyrészt azért, hogy ő és munkatársai bemutathatják szervezetük szerteágazó szolgáltatásait, illetve megismerhetik a szegedi törekvéseket. A Caritas Augsburg (CAB) – az egyenlő eséllyel hozzáférhető információk biztosítása mellett – inkluzív és védett körülmények között szervezett munkát, támogatott lakhatást, valamint a szabadidő hasznos eltöltését biztosító szolgáltatásokat nyújt értelmi sérült embereknek.

A tanulmányút második, egész napos szakmai munkájának helyszíne az augsburgi Szent Ulrich Ház⁶ volt.

Az első órában a 8 fős magyar csoport mutatkozott be. A munkacsoport tagjai: Cziráki Zsolt és Gajdán Erzsébet (az átotthalmi rehabilitációs célú lakóotthon lakói, önérvényesítők, tapasztalati szakértők, ellenőrök), valamint Turzó Antal, a Csongrád-Csanád Megyei Napsugár Otthon⁷ Átotthalmi Részlegének vezetője; továbbá dr. Magyar Adél Márta, főiskolai docens, dr. Horváth Péter László, főiskolai docens, Ladányi Lili, tanársegéd és Magyar Ágoston, tanársegéd, valamennyien az SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézet munkatársai, valamint az SZTE JGYPK Nemzetiségi Intézet Német és Német Nemzetiségi Tanszékének főiskolai docense, dr. Sárvári Erzsébet Tünde.

Ezt követően Christine Borucker bemutatta a „Netzwerk für Leichte Sprache” és a „Fachzentrum Für Leichte Sprache” működését. Hangsúlyozta, hogy a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény alapján, melyhez Németország is csatlakozott, az értelmi sérült személyeknek alapvető joga, hogy számukra kiszámítható, érzékelhető és értelmezhető módon hozzáférjenek az információkhoz. A nemzetközi egyezmény érvényesülését német törvényekkel támogatják. A német fogyatékos személyek esélyegyenlőségéről szóló törvény (BGG, 2002) 11. §-a alapján az értelmi sérült személyeknek különös joga, hogy különböző,

² A weboldaluk címe: <https://www.leichte-sprache.org/>

³ A weboldaluk címe: <https://www.cab-b.de/produkte/fach-zentrum-fuer-leichte-sprache/>

⁴ A weboldaluk címe: <https://www.facebook.com/konnyenertheto>

⁵ A weboldaluk címe: <https://www.cabresso.cafe/>

⁶ A weboldaluk címe: <https://haus-sankt-ulrich.de/>

⁷ A weboldaluk címe: <http://www.napsugar-otthon.hu/index.php/home>

alapvetően állami szervektől könnyen érthető tájékoztatást igényeljenek. A fordítás költségeit az állami szereplők állják; a fordítást és az érthetőség ellenőrzését többnyire a „Netzwerk für Leichte Sprache” tagszervezeteitől, vagyis az irodáktól („Büro für Leichte Sprache”) rendelik meg.

Az ebédszünetet követően Tanja Blum, Tanja Greisel és Maria Hütter-Songailo igen részletes tájékoztatást adtak a Caritas Augsburg (CAB), illetve a „Netzwerk für Leichte Sprache” ellenőri képzési programjáról. Az értelmi sérült oktatókkal közös, inkluzív képzés 2x3 napos, a két képzési szakasz között két hét telik el. A képzés célja, hogy az értelmi sérült személyekben tudatosítsák, joguk van ahhoz, hogy jelezzék, ha valamely szó, mondat vagy a szöveg egésze nehezen érthető számukra, vagy a szöveg értelmezését segítő képek jelentésének megfejtése okoz gondot. A képzés vizsgával zárul. A képzést sikeresen teljesítő ellenőrök a képzés valamennyi oktatója által aláírt tanúsítványt kapnak. Igen lényeges, hogy az ellenőri feladatokra felkészített személyek akár fizetett munkát is vállalhatnak egy-egy, a hálózat részeként működő irodában. A vendéglátók rendelkezésünkre bocsátották a képzés teljes tananyagát is. Ezért különösen hálásak vagyunk.

Az ellenőrök képzésének létezik egy másik, 12 hónapos és az ellenőrzés mellett irodai asszisztensi feladatok ellátására is felkészítő, a szövetségi Munkaügyi és Szociális Minisztérium által finanszírozott kísérleti programja is. Erről Julia Hesse, Brigitte Dempf és Dennis Schreiber beszélt. A program saját honlappal⁸ rendelkezik sztetend és könnyen érthető német nyelven.

A tanulmányút harmadik napjának délelőtti is munkával telt.

Lisa Dezauer, Tanja Greisel és Maria Hütter-Songailo arról számoltak be, hogy mit csinálnak az irodában. Részletesen elmesélték, hogyan ellenőrzik az információk érthetőségét. Beszéltek arról is, hogyan tartják a kapcsolatot a megrendelőkkel, mi jellemzi az iroda munkatársainak együttműködését. Bemutattak olyan könnyen érthető termékeket is, amelyeket maguk készítenek (pl. Németország bemutatása 37 fejezetben⁹). Szerkesztenek egy könnyen érthető újságot is ZET. Zeitung in Leichter Sprache¹⁰ címen.

Ezt követően meghallgattuk Prof. Dr. Martin Stummbaum (Hochschule Augsburg¹¹) előadását arról, hogy miért fontos ismeretkör a szociális szakemberek képzésében a fogyatékoságügy és az akadálymentes környezet.

A munkanapot Cziráki Zsolt zárta, aki a Magyar Speciális Mozgóképek Egyesület¹² keretében, a Magyar Speciális Független Filmszemlére készített egyik, különdíjjal jutalmazott versenyfilmjét mutatta be (címe: Hazaérkeztem). A film igen nagy sikert aratott. Martin Stummbaum úr felkérte az alkotót a film német nyelvű feliratozására annak érdekében, hogy azt az alkotó engedélyével a szociális szakemberek képzésében oktatófilmként használhassa.

A program zárásaként a további együttműködés lehetőségeiről gondolkodtunk. Megállapodtunk abban, hogy a Caritas Augsburg (CAB) „Fachzentrum für Leichte Sprache” munkatársait vendégül látjuk az SZTE JGYPK Gyógypedagógus-képző Intézetében. Szeretnénk megmutatni, hogyan tanítjuk a szegedi egyetemen a könnyen érthető kommunikációt. Örömmel adunk arra is lehetőséget, hogy az egyenlő eséllyel hozzáférhető információk készítésével és azok

⁸ A weboldal címe: <https://fachkraft-leichte-sprache.de/de/startseite-2/>

⁹ A weboldaluk címe: <https://www.cab-b.de/beitraege/deutschland-mehr-wissen/1961055/>

¹⁰ A weboldaluk címe: <https://www.cab-b.de/beitraege/zet.-zeitung-in-leichter-sprache/1830442/>

¹¹ A weboldaluk címe: <https://www.hs-augsburg.de/Geistes-und-Naturwissenschaften/Martin-Stummbaum.html>

¹² A weboldaluk címe: <https://www.msmke.net/>

érthetőségének ellenőrzésével foglalkozó német munkacsoport előadást tartson a gyógypedagógia alapszak magyar hallgatóinak. Megállapodtunk kölcsönös publikálási lehetőségekben is. Az együttműködésről és további lehetőségekről a német fél is készített egy szakmai beszámolót¹³.

A tanulmányút során részletesen bemutatott szakmai munka, valamint a könnyen érthető kommunikáció magyarországi oktatása, illetve a könnyen érthető anyagok érthetőségének ellenőrzése során eddig összegyűjtött tapasztalatok alapján úgy látjuk, kellő muníciónal rendelkezünk ahhoz, hogy még 2021-ben elkészítsük az értelmi sérült emberek ellenőri felkészítésének képzési programját, és azt – várhatóan – a felnőttképzés keretében sikeresen akkreditáltassuk. Reméljük, hogy az első, legkésőbb 2022. első negyedévében Csongrád-Csanád megyében megvalósuló, 10 fő értelmi sérült személy tényleges kiképzését követően az együttműködést új formákkal bővíthetjük. Talán mi is csatlakozhatunk a „Netzwerk für Leichte Sprache” nemzetközi csapatához!

Szeretnénk továbbá köszönetet mondani dr. Sárvári Erzsébet Tünde, főiskolai docens asszonynak a tolmácsolásért.

Külön és kiemelt köszönettel tartozunk a kezdetektől szívélyes, baráti vendéglátásért, valamint a színvonalas és rendkívül tartalmas, a mindennapi gyakorlati munka bemutatását célzó szakmai programért!

IRODALOMJEGYZÉK

Gesetz zur Gleichstellung von Menschen mit Behinderungen (Behindertengleichstellungsgesetz - BGG), 2002

Online megtekintés: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgg/BGG.pdf> 2021.08.08.

A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezmény, 2006 Online megtekintés: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html> 2021.08.08.

Cziráki Zsolt, Horváth Péter László, Ladányi Lili, Magyar Adél, Pukánszky Béla, Porkoláb Mihály és Sallai Ilona Éva (2021) Könnyen Érthető Információs Központ (KÉIK) létesítése a szegedi Gyógypedagógus-képző Intézetben. *Fogyatékossg és Társadalom*, 7(1), 16–27. doi 10.31287/FT.hu.2021.1.2

Inclusion Europe és Értelmi Fogyatékossgal Élők és Segítőik Országos Szövetsége (2009a). *Információt mindenkinek! A könnyen érthető kommunikáció európai alapelvei*. ÉFOÉSZ - Inclusion Europe - Értelmi Fogyatékossgal Élők és Segítőik Országos Szövetsége, Brüsszel – Budapest.

Inclusion Europe és Értelmi Fogyatékossgal Élők és Segítőik Országos Szövetsége (2009b). *Az egész életen át tartó tanulás oktatóinak képzése. Iránymutatás azoknak az embereknek a képzéséhez, akik könnyen érthető dokumentumokat készítenek*. Inclusion Europe - Értelmi Fogyatékossgal Élők és Segítőik Országos Szövetsége, Brüsszel – Budapest.

¹³ A weboldaluk címe: <https://www.cab-b.de/beitraege/leichte-sprache-verbindet/2013969/>